



Budát 550 éve érte el a Gutenberg-galaxis – Az ország első nyomtatott könyve Mátyás uralkodása alatt készült



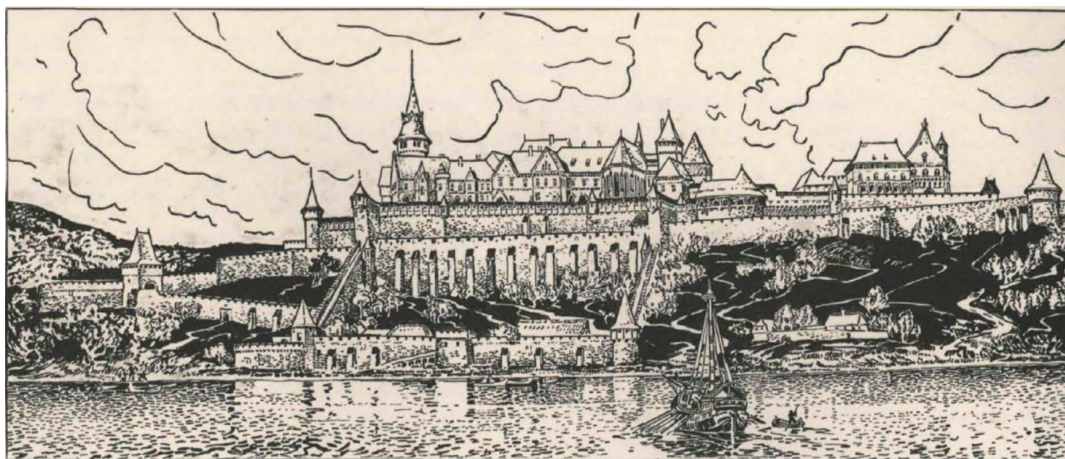
(szerzo/meszaros_david)

Írta: Mészáros Dávid

2023. június 23. 11:00

A XV. századi német és itáliai városokban teret nyert nyomdászat jelentőségét a korabeli Magyarország humanista gondolkodói hamar felismerték, ennek köszönhetően más országokat megelőzve Budán már Mátyás uralkodása alatt megnyílt az első hazai nyomda. Hess András budavári műhelyében 1473. június 5-én készült el az ország első nyomtatott könyve, a *Chronica Hungarorum* (A magyarok krónikája), ismertebb nevén a *Budai Krónika*. Felidézzük a nyomda és az első hazai kiadvány születését, továbbá a Budapesten található két 550 éves példány kalandos pályafutását.

Sokféleképp lehet igazolni, hogy Buda városa a késő középkori Európa tudományos és kulturális vérkeringésének tevékeny részese volt. Amikor a kontinensen Johannes Gutenberg német ötvösmester elindította a könyvnyomtatást, Magyarország az elsők között honosította meg az új találmányt, és abban a tekintetben is élen járt, hogy nemzeti történetét ilyen újszerű formában is megjelentesse.



Mátyás király vára (helyreállítási terv)

Die König Mathias Burg (Restaurationsplan)

Château du roi Mathias (reconstruction idéale)

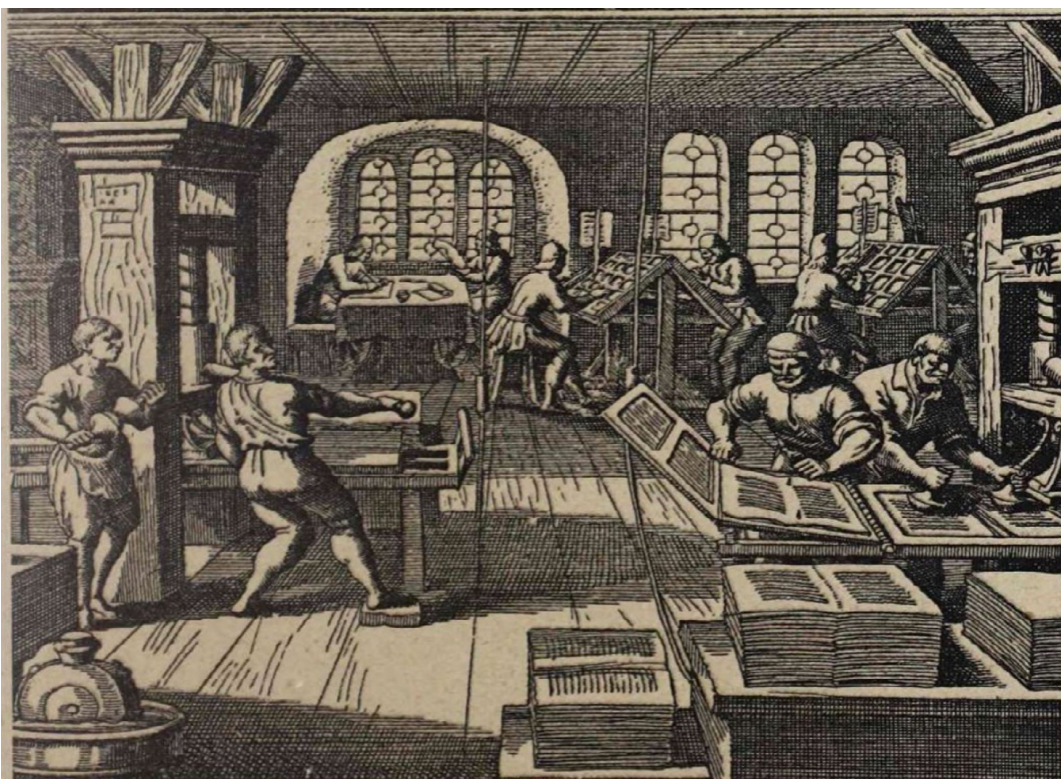
Rekonstrukciós rajz a Mátyás-kori budai Várról Hauszmann Alajos: A magyar királyi vár című 1912-es művében (Forrás: Magyar Elektronikus Könyvtár – OSZK)

A történészek a kiegyezés korszakától napjainkig egyre több megalapozott információt állapítottak meg Hess András nyomdájáról és a Budai Krónikához köthető személyekről és helyszínekről. Az első hazai nyomda létesítését főként az ország humanista értelmiségi köre támogatta, élükön Vitéz János esztergomi érsekkel, Hunyadi Mátyás mentorával (Vitéz 1454-ben éppen Mainz városában járt diplomáciai tárgyaláson, ahol Gutenberg nyomdája is volt). Maga Mátyás király is hallott a nyomtatásról, de sokáig előnyben részesítette a kézzel írt és festett, díszesebb kódexek gyűjtését (ezt fennmaradt Corvinái is igazolják).



Korabeli, XV. századi ábrázolások Vitéz János érsekről, a hazai humanisták vezetőjéről: a Tribrachus-kódexből (balra) és a Plautus-kódexből (jobbra) (Források: Magyar Elektronikus Könyvtár – OSZK; Wikimedia Commons)

Amikor a király utasította Kárai László (egyes forrásokban Karai László) budai prépostot és alkancellárt, hogy utazzon Rómába pápai támogatásért a cseh uralkodóval szemben, vélhetően Vitéz János volt az, aki külön megbízással kérte Kárait: győzze meg az egyik nyomdászt, hogy költözzön át Budára, és létesítsen itt saját nyomdát. Kárai 1470 végén érkezett Rómába, és találkozott a helyi Lauer-nyomdában dolgozó német származású Andreas Hess, magyarosan Hess András nyomdással.



Egy XVI. századi lejtő nyomda illusztrációja. Hess András műhelye is hasonló lehetett, csak kevesebb segéddel (egyes történészek szerint segéd nélkül) és

egyetlen prégéppel (Forrás: Tolnai világtörténelme 10./Arcanum)

Az ígéret szerint Hess teljesen önálló műhelyt alapíthatott Budán, adókváltságokkal, saját olvasótáborral és vevőkörrel, biztos megélhetéssel. Az ajánlatot még vonzóbbá tette, hogy ekkorra Mátyás király udvara már az itáliai humanisták körében is becses hírnévnek örvendett. Az átcsábítás sikeres volt: Kárai prépost 1471. március elején tért vissza Budára hivatalába, Hess András pedig saját római betűkészletével 1471 késő tavaszán (egyes források szerint 1472-ben) érkezett a magyar fővárosba. A nyomdához szükséges ingatlant is Kárai biztosította, ami a budai Várban volt a mai Hess András tér nyugati oldalán, a 4-es házszámú épület helyén.



A budavári Hess András tér napjainkban. Nyugati oldalán védőponyva takarja a felújítás alatt álló Pénzügyminisztérium palotáját, és a 4-es házszámú épületet, melynek helyén Hess nyomdája működhetett (Fotó: Mészáros Dávid/pestbuda.hu)

A keskeny térnek számos korábbi neve ismert: az Árpád-korban Szent Miklós utcájának hívták, Mátyás király és a Hess-nyomda idején pedig Ötvös utcának (mivel ekkor főleg ötvösműhelyek foglaltak itt helyet). A török időkben Hüszrev pasa piacaként ismerték, a XVII–XIX. században Collegium, Iskolaház, illetve Iskola térnek is nevezték, 1879-ben lett Pázmány Péter utca, 1936-ban XI. Ince pápa tér, s végül 1953-ban Hess András tér.



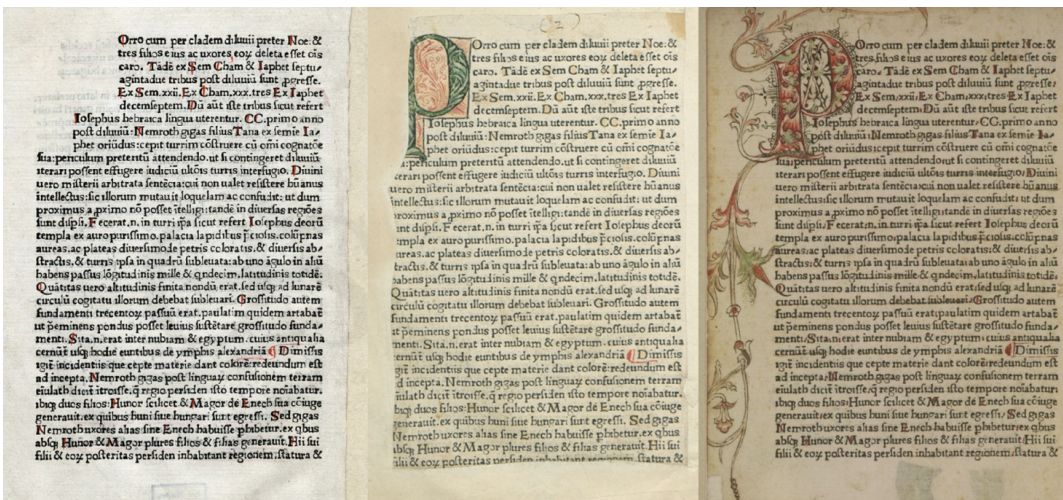
Egy 1955-ös fényképen a Hess András tér 4. Itt állhatott a XV. században Hess nyomdájának épülete (Forrás: Fortepan/Magyar Rendőr)





A Hess András tér 4. szám 1966-ban (Forrás: Fortepan/Képszám: 111717)

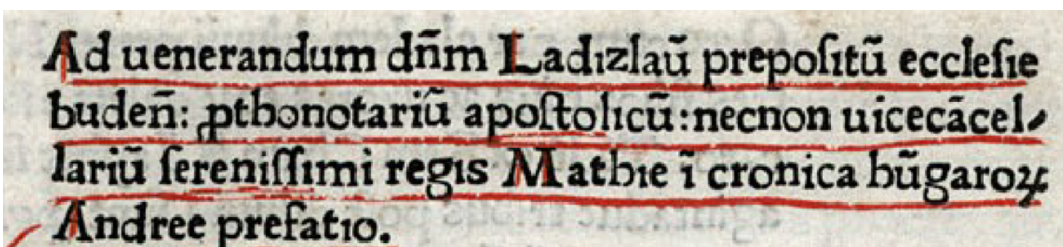
Hess András 1471 nyarán a Kárai préposttól kapott házban összerakta fából készült présgépet, hogy ezzel megkezdhesse első budai munkáját, a vélhetően Vitéz János megbízásából készült Chronica Hungarorumot. Az események nem is alakulhattak volna szerencsétlenebbül Hess számára: ugyanezen ősz során Vitéz János, Janus Pannonius és a hazai humanista értelmiség valamennyi tagja szembefordult Mátyás királlyal. Mátyás leverte a felkelést, és házi fogságra ítélte Vitéz Jánost, aki ráadásul egy évvel később, 1472. augusztus 9-én el is hunyt. Hess ugyan elvesztette legfontosabb mecénását, a bizonytalanság ellenére a Chronica Hungarorum (becslések szerint) 200-250 példányban 1473. pünkösdjére (június 5.) elkészült.



Az 1473-as, eredeti Budai Krönika fennmaradt példányainak eltérései: az Országos Széchényi Könyvtár (balra), az ELTE Egyetemi Könyvtár (középen) és a Princetoni Egyetem könyvtárának példányai (Források: OSZK – Digitális Könyvtár; ELTE Digitális Intézményi Tudástár; Princeton University Library)

A latin nyelvű, 70 főlőlőből álló Chronica Hungarorum a magyarság történetét meséli el a hun-magyar eredettől indítva egészen Mátyás király uralkodásának első tíz évéig (1468-ig, a cseh háborúkat megelőző időszakig). Az első budai kiadvány elejére Hess ajánlása került, ami Kárai László prépost részére szól. Az alábbi részlet olvasható Horváth János 1973-as fordítása alapján:

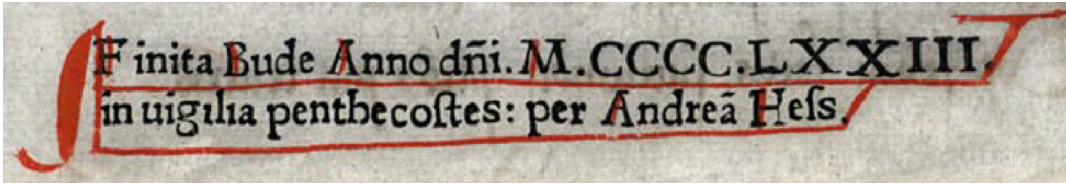
„Tisztelendő László úrnak, a budai egyház prépostjának, apostoli főjegyzőnek, a felséges Mátyás király alkancellárjának! András előszava a Magyarok krónikájához.”



Az ajánlás latin sorai a Budai Krónikában (Forrás: OSZK - Digitális Könyvtár)

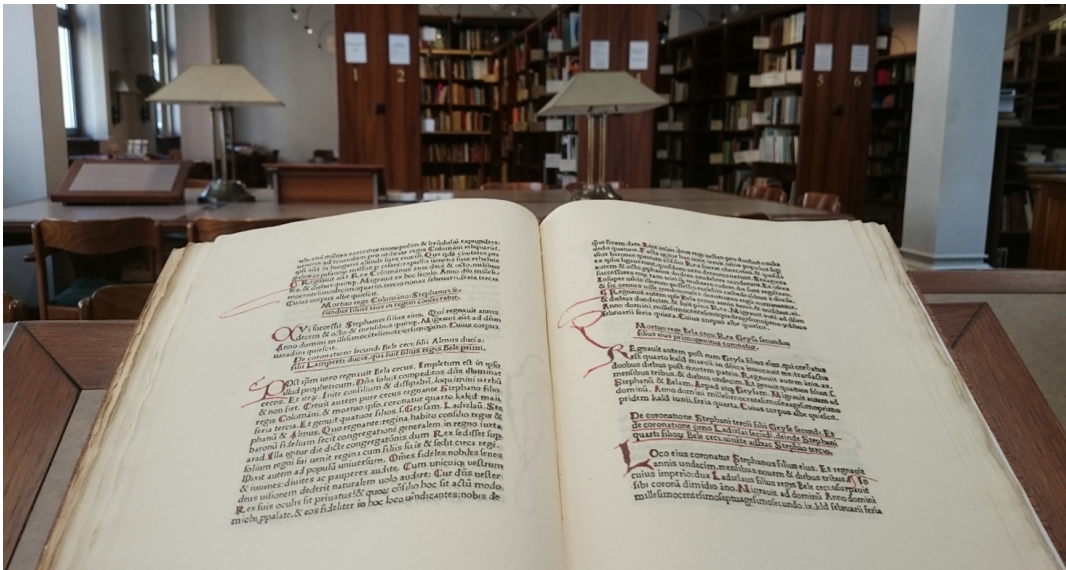
Az ajánlás került utoljára a nyomtatványba, történészek szerint nem zárható ki, hogy Hess először Vitéz Jánosnak ajánlotta a munkáját, de az érsek kegyvesztettsége és korai halála miatt új mecénást kellett keresnie, aki végül maga Kárai prépost lett. A nyomtatvány végén, a kolofonban szerepel az „Andreas Hess” mint név. Az utókor csakis innét ismerheti a nyomdász teljes nevét:

„Befejeződött Budán az Úr 1473. esztendejében pünkösöd előestéjén Hess András által.”



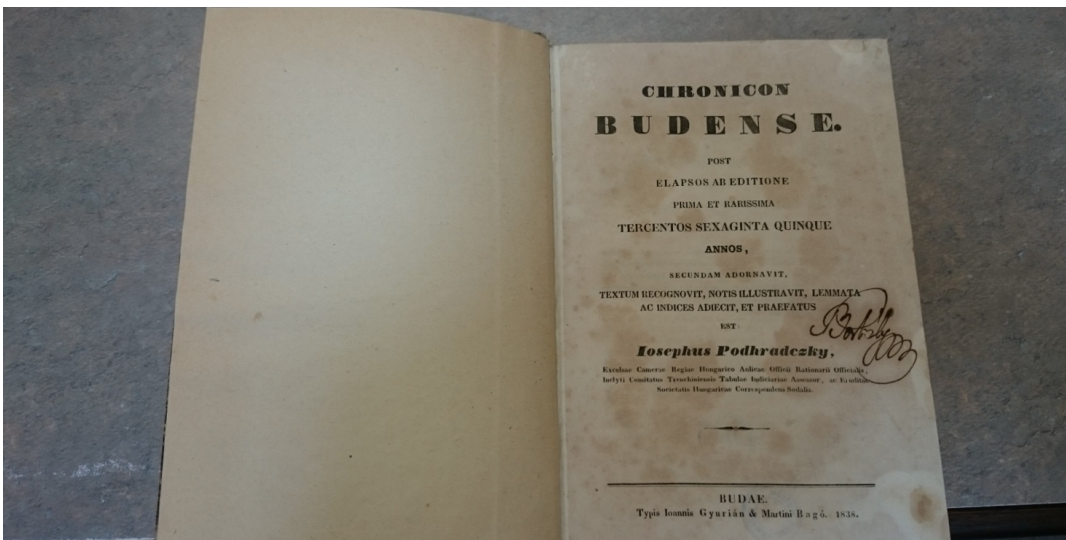
A Budai Krónika utolsó két sora Hess András nevével (Forrás: OSZK - Digitális Könyvtár)

A kiadvány megjelenése után Hess András számított Magyarország első könyvkereskedőjének is. A lehetséges hazai vevők főként a királyi udvar hivatalnokai és a Budán élő papság lehettek, akik ismerték a latin nyelvet, és tudtak olvasni. Külföldön is érdeklődtek a Budai Krónika írárt, például délnémet területen számos kéziratos másolatot készítettek – ezek egyike eljutott ahhoz a Hartmann Schedel történészhez, akinek az 1493-ban megjelent világkrónikájában a leghíresebb Mátyas-kori Buda-ábrázolást láthatjuk.



A Budai Krónika 1900-as reoprókiadásának két oldala a Szépművészeti Múzeum Könyvtárában (Fotó: Mészáros Dávid/pestbuda.hu)

A Mátyas király és humanisták közötti feszülő viszony, ebből (is) fakadóan a mecénások hiánya miatt a nyomda nem bizonyult hosszú életűnek, néhány kisebb munkát követően megszűnt (pontos dátumról nincs forrás, de valószínűleg 1477 és 1480 között). Hess András továbbí sorsáról sem maradt fenn adat. Később Buda hosszú török megszállása alatt (1541-től 1686-ig) a Budai Krónika példányai is hasonló sorsra jutottak, többnyire: többségük elpusztult vagy eltűnt, és jellemzően (még a XV–XVI. századok folyamán) a külföldre került vagy menekített példányok közül maradtak fenn. Bár készültek rólu k kéziratos másolatok, későbbi nyomtatott kiadásra bő három és fél évszázadon át nem került sor, egészen 1838-ig: ekkor Budán Podhraczký József akadémikus jelentette meg fordítás nélkül „Chronicon Budense” címmel – innettől használta (és használja) a szakirodalom a „Budai Krónika” megnevezést.





Az 1838-as Chronicon Budense egyik példányának címlapja a Szépművészeti Múzeum Könyvtárában (Fotó: Mészáros Dávid/pestbuda.hu)

Az eredeti, 1473-as Chronica Hungarorumok közül mai ismereteink szerint tíz példány maradt fenn, ebből kettő található Magyarországon: az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK), valamint az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár épületeiben. A nyolc külföldön lévő példány nyolc különböző városban lelhető fel, ezek: Bécs, Lipcse, Krakkó, Párizs, Princeton, Prága, Róma és Szentpétervár. A Prágában őrzött példány az egyetlen, melynek kötéstáblái is eredetiek, vagyis Hess budai nyomdájában készültek.



A Prágában őrzött Chronica Hungarorum eredeti, Hess budai műhelyében készült első (balra) és hátsó (jobbra) kötéstáblája (Forrás: typographia.oszk.hu)



Az Országos Széchényi Könyvtár mai épülete a Dózsa György tér felől. Az intézmény 1843 és 1875 között a Budai Krónika két eredeti példányát is birtokolta (Fotó: Mészáros Dávid/pestbuda.hu)

A két budapesti példány közül az egyik megszakítás nélkül Magyarország területén tartózkodott: az Egyetemi Könyvtárban őrzött Chronica a XVIII. század során a Dessewffy család tulajdonában megjárta többek közt Kassát és Nagyszombatot is, majd 1800-ban hosszú küzdelem után vette meg Jankovich Miklós műgyűjtő. Alighogy megszerezte a művet, maga Széchényi Ferenc akarta tőle megvásárolni, aki 1802-ben, saját, felbecsülhetetlen értékű könyvtárának és egyéb gyűjteményeinek átadásával megalapította a nemzeti könyvtárat és a nemzeti múzeumot (mint közgyűjteményt, egy közös intézményként, ahogy az alapító okiratban is szerepel).

A Budai Krónika megszerzése Széchényi Ferencnek akkor nem sikerült, ám miután Jankovich csődbe jutott, könyvtárát, benne az első magyar nyomtatott könyv fennmaradt példányával a magyar országgyűlés 1836. június 17-én felvásárolta, és átadta a Nemzeti Múzeumnak, amelynek akkor a könyvtár is része

volt, így került a kötet Pestre. Az Országos Széchényi Könyvtár később, 1949-ben vált külön a Nemzeti Múzeumtól.



Jankovich Miklós (balra) és Széchényi Ferenc gróf (jobbra) portréi. Mindketten a régi kincsek mentői, a nemzet mecénásai voltak (Forrás: Magyar Elektronikus Könyvtár – OSZK)

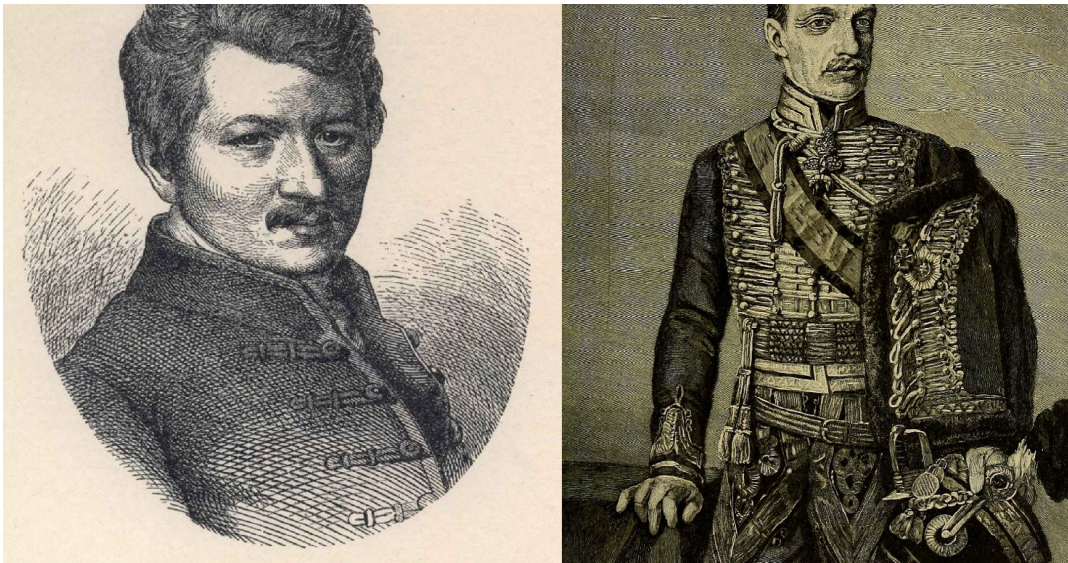
Amikor 1873-ban elkezdték építeni az Egyetemi Könyvtár ma is ismert épületét a pesti Ferenciek terén, a Nemzeti Múzeum jelentkezett, hogy befogadja az építési területen elbontott, a ferences kolostor egy korábbi épületéhez tartozó köveket, és cserébe az Egyetemi Könyvtár kaphatott néhány szabadon választott kötetet a Széchényi Könyvtártól. Ezek egyike a Budai Krónika volt, s így került a Jankovich-féle példány 1875-ben az egyetem tulajdonába.



Klősz György 1900-as felvétele az Egyetemi Könyvtár épületéről a Ferenciek terén (Forrás: Fortepan/Budapest Főváros Levéltára)

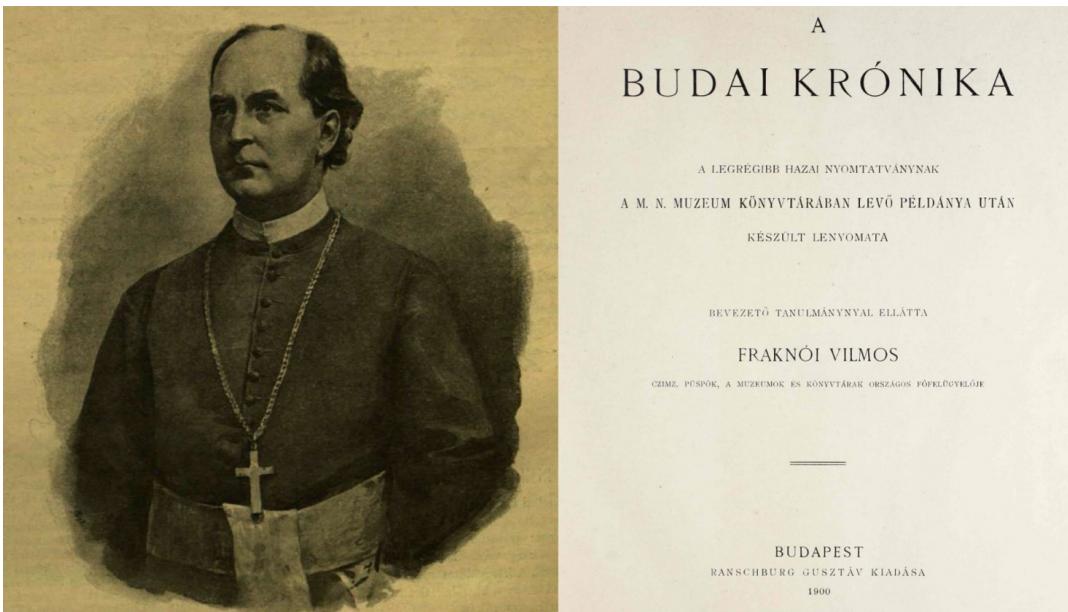
A Széchényi Könyvtár munkatársai nem voltak boldogok, ugyanakkor a kötet náluk már duplumnak számított: egy másik eredeti példány – mely ma is az OSZK birtokában van – először egy bécsi könyvpiacon tűnt fel 1843 áprilisában, egy Hildebrand családnevű orvos gyűjteményének árverezésekor. Horvát István, a Széchényi Könyvtár korabeli igazgatója (1815-től 1846-ig) József nádorhoz fordult anyagi segítségért, aki megadta a szükséges támogatást. A kötetet sikerült 443 forint és 3 krajcár vételáron megszerezni, majd Pestre érkezett, a Széchényi Könyvtárba (érdekesség, hogy a Chronicával egy időben vásárolt 54 másik tétel vételára együttesen nem érte el a 300 forintot sem).





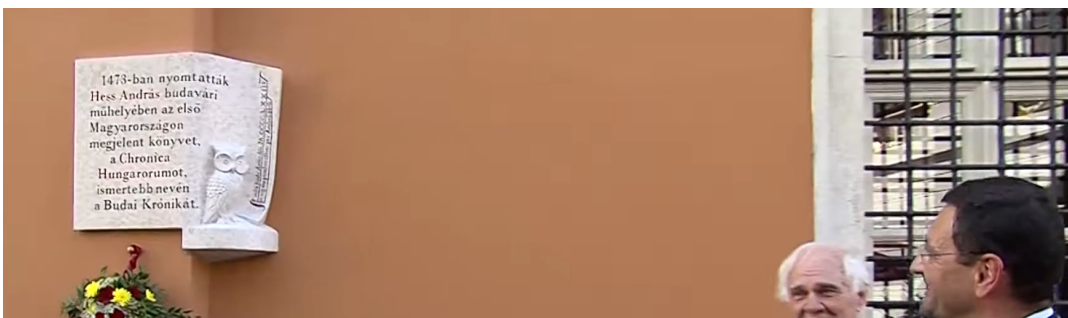
Horvát István, a Széchenyi Könyvtár igazgatója (balra) és Habsburg József, Magyarország nádora (jobbra) tette a legtöbbet a Bécsben árverésre bocsátott *Chronica* megszerzéséért (Forrás: Digitális Képtárház – OSZK)

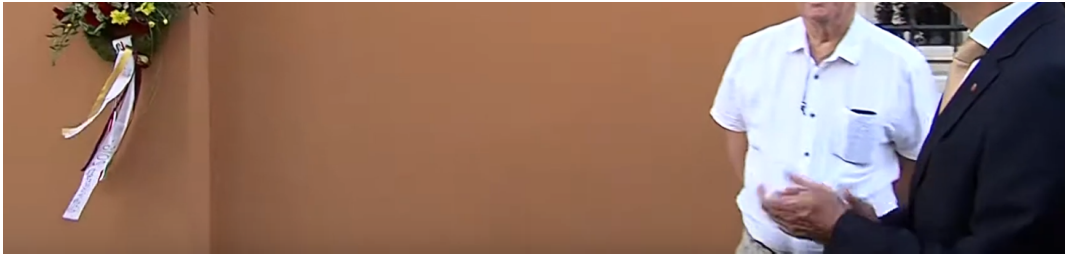
Bár egyik fővárosi példány sem őrizte meg az 1473-ban, Budán készült eredeti kötését, a Hildebrand-féle példány lapjai teljesen épek, 550 éve sértetlenek, ezért később erről a példányról készítették a reprint-, vagyis hasonmás kiadásokat. Az első ilyen 1900-ban jelent meg Budapesten, Ranschburg Gusztáv kiadásában: a kötethez Fraknói Vilmos pap és filozófus, egyben a Nemzeti Múzeum Széchenyi Könyvtárának munkatársa írt bevezető tanulmányt, melyet maga a 70 táblányi latin nyelvű krónika hiteles másolata követett.



Fraknói Vilmos katolikus pap, a Magyar Tudományos Akadémia tagja (Forrás: Digitális Képtárház – OSZK) és a tanulmányával kiegészített 1900-as hasonmás-kiadás címlapja (Forrás: MTA Könyvtár)

Az 1900-as kiadáshoz (meglehető módon) nem közöltek magyar fordítást, a nagyközönségnek egészen 1973-ig, a Budai Krónika megjelenésének 500. évfordulójáig kellett várnia az első teljes és nyilvános magyar változat kiadásáért Horváth János irodalomtörténész fordításában – ez a kötet viszont a reprinteket nem tartalmazta. Az 550. évforduló alkalmával, vagyis 2023-ban a Széchenyi Könyvtár a legteljesebb formában újra kiadta a Budai Krónikát, mely egyszerre tartalmazza a reprinteket és a magyar fordítást is. A nyomda emlékezete sem múlt el: 2016-ban a Mátyás-kori Hess-nyomda feltételezett helyére, a Hess András tér 4. falára domborműves emléktáblát helyeztek el.





Filmrészlet a Hess András tér 4. falán lévő emléktábla 2016. szeptember 2-i avatásáról. A képen az alkotó, Rieger Tibor szobrászművész és Nagy Gábor Tamás I. kerületi polgármester (Forrás: YouTube/Budavári Önkormányzat)

Önmagában mérföldkő, hogy Csehországot leszámítva (mely a Német-Római Császárság része volt, így Gutenberg híre és találmánya oda gyorsabban eljuthatott) Magyarországon, ezen belül is Budán létesülhetett a térség első nyomdája. Az is kiemelkedő, hogy a Hess műhelyében 1473-ban készült Chronica Hungarorum volt Európa második legkorábban nyomtatva kiadott nemzeti története (egy spanyol történet előzi meg 1470-ből). Ezek az adatok is megerősítik Buda reneszánsz kori fényét, az innováció és műveltség karakán jelenlétét a kontinens városai és királyi székhelyei között.

Nyitókép: A Budai Krónika Prágában őrzött eredeti példányának eredeti első kötése (Forrás: typographia.oszk.hu); A Hess András tér 4. szám alatti épülete egy 1966-os fotón, itt készült Mátyás uralkodása alatt az ország első nyomtatott könyve (Forrás: Fortepan/Képszám: 111718)

budai Vár (/tag/budai_var), Örökségünk (/tag/oroksegunk), Budai Krónika (/tag/budai_kronika), pestbuda (/tag/pestbuda), pestbuda.hu (/tag/pestbudahu), Mészáros Dávid (/tag/meszaros_david), József nádor (/tag/jozsef_nador), I. kerület (/tag/i_kerulet), Fraknoi Vilmos (/tag/fraknoi_vilmos), Horvát István (/tag/horvat_istvan), Széchenyi Ferenc (/tag/szechenyi_ferenc), Vitéz János (/tag/vitez_janos), Jankovich Miklós (/tag/jankovich_miklos), Hess András tér (/tag/hess_andras_ter), Egyetemi Könyvtár (/tag/egyetemi_konyvtar), Hess András (/tag/hess_andras), Országos Széchényi Könyvtár (/tag/orszagos_szechenyi_konyvtar)

(https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://pestbuda.hu/cikk/20230623_budat_550_eve_erte_el_a_gutenberg_galaxis_az_orzag_első_nyomatott_könyve_matyas_uralkodása_alatt_készül 👍 89 🗨️ 1)
 (https://plus.google.com/share?url=https://pestbuda.hu/cikk/20230623_budat_550_eve_erte_el_a_gutenberg_galaxis_az_orzag_első_nyomatott_könyve_matyas_uralkodása_alatt_készül)

Hozzászóláshoz lépjen be, vagy regisztráljon (/user/signup)!

Felhasználónév:

Jelszó:

 **Bejelentkezés**

[Regisztráció \(/user/signup\)](/user/signup) | [Elfelejtett jelszó \(/user/remember_me\)](/user/remember_me)



(/cikk/20230628_orszagreszeket_kot_ossze_de_nem_volt_hirerteke_a_vasuti_hid_helyreallitanak)
Országrészeket köt össze, de nem volt hírértéke a vasúti híd helyreállításának (/cikk/20230628_orszagreszeket_kot_ossze_de_nem_volt_hirerteke_a_vasuti_hid_helyreallitanak)

Budapest és az ország egyik legfontosabb hídja a Rákóczi híd melletti Összekötő vasúti híd. A mai hídszerkezet már a hatodik, mivel 2021–2022-ben új hidat, valójában három új hidat építettek a régiék helyére. A régi is két híd volt egymás mellett, hiszen mind a két akkori vágánynak külön szerkezet épült 70 évvel ezelőtt.

👍 13 🗨️



([cikk/20230629_a_batthyany_kormany_tagjainak_lakasai_igy_eltek_az_oroszag_vezetoi_1848_ban](#))

A Batthyány-kormány tagjainak lakásai - Így éltek az ország vezetői 1848-ban ([cikk/20230629_a_batthyany_kormany_tagjainak_lakasai_igy_eltek_az_oroszag_vezetoi_1848_ban](#))

Amikor az 1848-as tavaszi események hatására Pest-Budán néhány héten belül megkezdték működésüket az újonnan alakult minisztériumok, olyan neves személyiségek kaptak lehetőséget az ország ügyeinek irányítására, akiket ma is a leghíresebb magyarok közé sorolunk. De hol laktak ők? Melyik utcában volt Batthyány Lajos, Széchenyi István, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Eötvös József otthona? Felkereshetjük-e 175 évvel ezelőtti lakásaikat a mai Budapesten?

👍 44 🗨



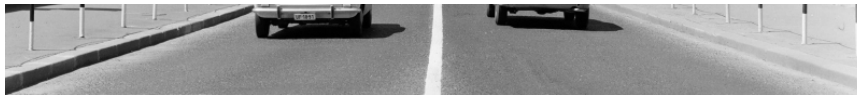
([cikk/20230628_igy_dolt_el_budapest_jovoje_uj_hidakrol_dontottek](#))

Így dőlt el Budapest jövője - Új hidakról döntöttek ([cikk/20230628_igy_dolt_el_budapest_jovoje_uj_hidakrol_dontottek](#))

Hosszú évek vitáit zárta le az a 130 évvel ezelőtti döntés, amely kimondta, hogy milyen hidak épüljenek Budapesten, meghatározva a magyar főváros további fejlesztésének lehetőségeit. Hatására teljesen megváltozott, átalakult a belváros, és egy teljesen új városrész jött létre.

👍 25 🗨





(/cikk/20230627_amikor_atadtak_a_lanchidat_a_forgalomnak_ilyen_volt_a_varos_jelkepe_az_50_evvel_ezelotti_felujitaskor)

Amikor átadták a Lánchídat a forgalomnak: ilyen volt a város jelképe az 50 évvel ezelőtti felújításkor (/cikk/20230627_amikor_atadtak_a_lanchidat_a_forgalomnak_ilyen_volt_a_varos_jelkepe_az_50_evvel_ezelotti_felujitaskor)

A Lánchíd 50 évvel ezelőtt is jelentős felújításon esett át: tizenkét vállalat ötszáz embere dolgozott rajta. Kijavították az útpálya hibáit, kicserélték a megkopott láncokat, szegecsket, hat réteg gránitszürke festékekkel vonták be az acélfelületet. A kőből, gránitból készült elemeket helyreállították, lámpákat, sőt címet is cseréltek, újraaranyozták az oroslánok talapzatának betűit. A híd féléves munka után, 1973. június 15-re készült el, és másnap megnyitották a forgalom előtt.

👍 21 🗨 2



(/cikk/20230626_akinek_a_himnusz_zenejet_koszonhetjuk_erkel_ferenc_budapestje)

Akinek a Himnusz zenéjét köszönhetjük: Erkel Ferenc Budapestje (/cikk/20230626_akinek_a_himnusz_zenejet_koszonhetjuk_erkel_ferenc_budapestje)

Ezer szállal kötődött a fővároshoz a magyar nemzeti opera megteremtője, a Himnusz zenéjének szerzője. Első bemutatkozása a pesti Nemzeti Kaszinóban volt, majd az egykori, Kerepesi úti Nemzeti Színház karnagya lett, itt mutatták be első operáját és az általa megzenésített Himnuszt is 1844-ben. A zenei oktatás megújításáért küzdött, miközben olyan kimagasló művekkel gazdagította az országot, mint a Bánk bán és a Hunyadi László című operák. Szemtanúja volt a hosszú XIX. század összes fontos változásának, Budapest világvárossá fejlesztésének, láthatta számtalan híres épület elkészültét. Lakott a budai Várban, a Belvárosban, az Andrássy úton, a Svábhegyen. Erkel Ferenc zeneszerző 130 éve hunyt el Budapesten, fővárosi életének színtereit mutatjuk be az évforduló alkalmából.

👍 15 🗨

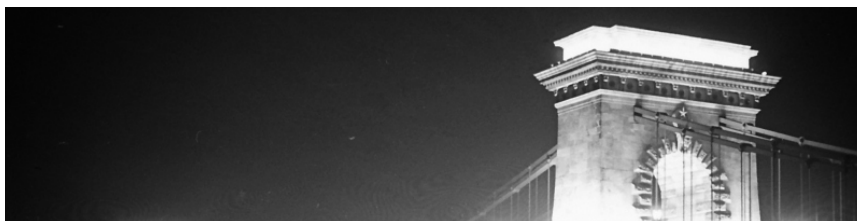


(/cikk/20230622_klasszicista_oroksegunk_elokeszitik_a_varmegyehaza_felujitast)

Klasszicista örökségünk: előkészítik a pesti Vármegyeháza felújítását (/cikk/20230622_klasszicista_oroksegunk_elokeszitik_a_varmegyehaza_felujitast)

A XIX. század eleje óta szolgálja Pest vármegye igazgatását a Városház utca 7. szám alatti épület, amely most megújulhat. A Vármegyeházát több részletben építették, a ma is látható klasszicista palota 1841-re készült el. Pest Vármegye Önkormányzata most az épület felújítását készíti elő az építészeti és műszaki felméréssel, dokumentálásával.

👍 101 🗨





(/cikk/20230621_a_lanchid_diszkivilagitasanak_tortenete)

A Lánchíd díszkivilágításának története (/cikk/20230621_a_lanchid_diszkivilagitasanak_tortenete)

A napokban adták át a Lánchíd Új, modern, energiatakarékos díszkivilágítását, amely új köntösben mutatja meg a világ egyik legszebb hídját. Megfelelő díszkivilágítása 86 éve állítja újra és újra kihívások elé a szakembereket, akik e feladatot az évtizedek alatt több-kevesebb sikerrel oldották meg.

👍 101 🗨



(/cikk/20230620_a_postapalota_tetejen_megnyilt_a_panoramaterasz_buda_ikonikus_epuleteben)

A Postapalota tetején: megnyílt a panorámaterasz Buda ikonikus épületében (/cikk/20230620_a_postapalota_tetejen_megnyilt_a_panoramaterasz_buda_ikonikus_epuleteben)

Új fejezet indult a budai Postapalota történetében 2023. június 16-án: Sándy Gyula fő művének közel 100 éves fennállása óta, most először bárki feljuthat az épület panorámateraszára, megcsodálva az onnét nyíló városi kilátást. A korábbi tervekkel ellentétben az ikonikus bástyatorony biztonsági okokból nem lett kilátópont, de így is nagy élmény a közel százéves épület tetejéről körbenézni. Elsőként a sajtó képviselőinek, köztük a Pestbuda újságírójának mutatták be az új látványosságot: a hivatalos megnyitás előtti napon épületséta keretében jártunk a Postapalota tetején.

👍 134 🗨 1

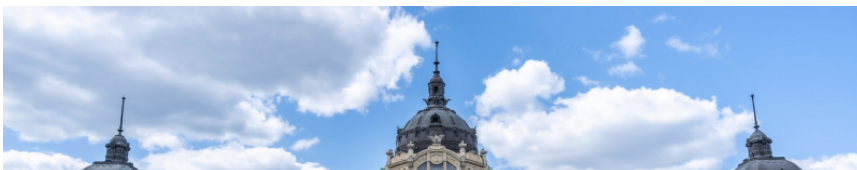


(/cikk/20230619_vadaszat_matyas_kirallyal_a_nyeki_vadaszkastely_es_kiralyi_kapolna_tortenete)

Vadászat Mátyás királlyal – A nyéki vadászkastély és királyi kápolna története (/cikk/20230619_vadaszat_matyas_kirallyal_a_nyeki_vadaszkastely_es_kiralyi_kapolna_tortenete)

Mátyás király híres nyéki vadaskertjének és itt álló vadászkastélyának pontos helyét hosszú ideig találgatták a történészek, mígnem Garády Sándor a XX. század harmincas éveinek elején a Hűvösvölgyi út mentén rábukkant a kastély és az egykor mellette álló kápolna romjaira, s feltárta a területet. Azóta sok évtized telt el, de a fővárosnak ez a jelentős történelmi helyszíne sajnos aránylag kevésbé vált ismertté. Tavaly óta viszont végre rendszeres időközönként látogatható a terület, ahol nemrég újabb régészeti ásatást is végeztek. Az elhagyatottságából ébredező nyéki romkertbe a Budai Várséták keretében látogattunk el.

👍 98 🗨



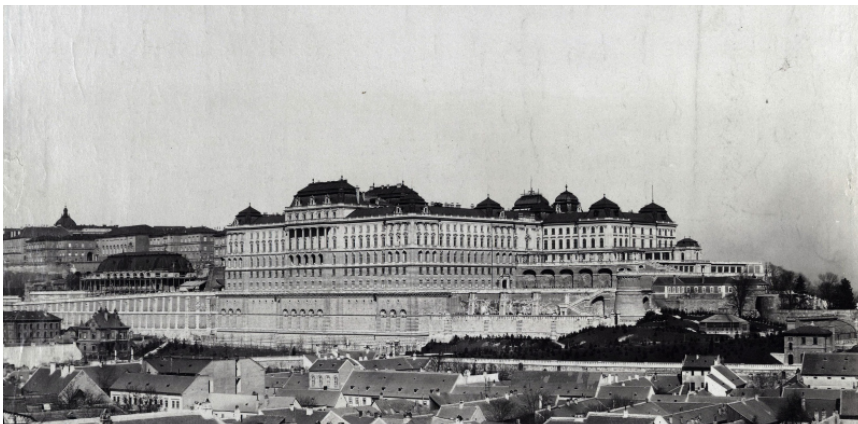


(/cikk/20230616_110_eve_nyitottak_meg_a_szechenyi_gyogyfurdot)

110 éve nyitották meg a Széchenyi Gyógyfürdőt (/cikk/20230616_110_eve_nyitottak_meg_a_szechenyi_gyogyfurdot)

A Széchenyi Gyógyfürdő és Uszodát, a főváros idegenforgalmi nevezettségének számító sokkupalás, monumentális fürdőpalotáját hosszú tervezési és építési munkák után 110 évvel ezelőtt, 1913. június 16-án nyitották meg a Városligetben a nagyközönség előtt, azonban története jóval messzebbre nyúlik vissza.

👍 181 🗨



(/cikk/20230615_egy_kiralyi_utvonal_a_palota_ut_es_kornyekenek_tortenete)

Egy királyi útvonal – A Palota út és környékének története (/cikk/20230615_egy_kiralyi_utvonal_a_palota_ut_es_kornyekenek_tortenete)

A Budavári Királyi Palota bővítése a XIX. század utolsó két évtizedének egyik legnagyobb szabású, városképi jelentőségű fejlesztése volt Budapesten. A hosszú ideig méltatlan állapotban tengődő terület új fényét azzal tudták teljessé tenni, hogy az oda vezető útvonalat is kényelmesebbé, a helyszínhez méltóan alakították. De az úton nemcsak hintók közlekedtek, hanem az építőanyagot szállító kocsik is: ez valójában az előfeltétele volt az egész építkezésnek. Nemrégiben munkálatok kezdődtek a Palota úton, ennek apropóján és a Nemzeti Hauszmann Program környező fejlesztéséhez kapcsolódóan megemlékezünk a Palota út történetéről.

👍 127 🗨

1 komment
(/cikk
/20230615_egy_kiralyi_utvor



(/cikk/20230614_az_epreskert_beepitese_tobbszintes_epuletek_oveztek_volna_a_parkot)

Az Epreskert beépítési terve – Többszintes épületek öveztek volna a parkot (/cikk/20230614_az_epreskert_beepitese_tobbszintes_epuletek_oveztek_volna_a_parkot)

Terézváros egyik üde színterét az Epreskert, melynek fái játékonyan javítják a sűrűn beépített környék hangulatát. Néhány pavilon ugyan betolakodott a kerítésen belülre, de azok harmonikus összhangban állnak a romantikus parkkal. Az 1940-as évek elején mégis felmerült az ötlet, hogy nagyobb épületeket helyeznek ide. A drasztikus beavatkozást a szükség diktálta volna, de az szerencsére nem volt olyan mérvű, hogy meg is valósuljanak a tervek.

👍 98 🗨 1



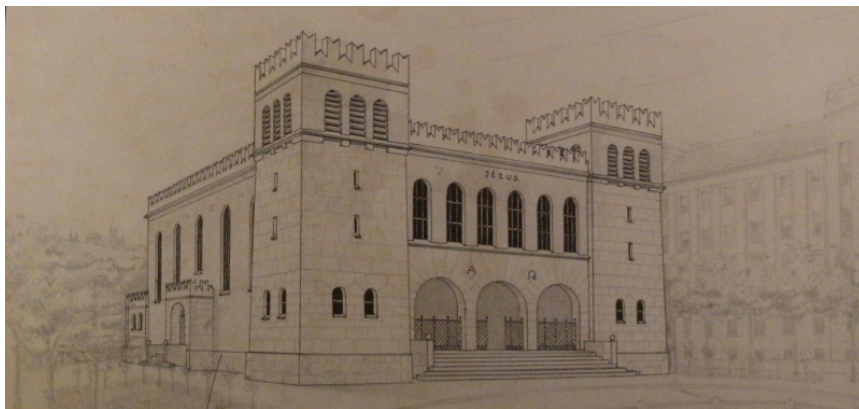


(/cikk/20230613_egy_budapesti_evezosverseny_a_multbol_meg_a_hazak_teteje_is_tele_volt_nezokkal)

Egy budapesti evezősverseny a múltból – Még a házak teteje is tele volt nézőkkel (/cikk/20230613_egy_budapesti_evezosverseny_a_multbol_meg_a_hazak_teteje_is_tele_volt_nezokkal)

Hatalmas tömeg kísérte figyelemmel azt az evezősversenyt, amelyet 1863. június 8-án rendeztek a Margit-sziget és a Lánchíd között. De mi volt az oka, hogy ilyen óriási érdeklődést keltett egy sportesemény, hogy nemcsak a Duna két partja telt meg nézőkkel, hanem a környező házak teteje is?

👍 103 🗨️



(/cikk/20230612_az_utolso_eros_varak_sandy_gyula_kesei_templomtervei)

Az utolsó erős várak – Sándy Gyula kései templomtervei (/cikk/20230612_az_utolso_eros_varak_sandy_gyula_kesei_templomtervei)

Sándy Gyula a XX. század első felének egyik legtermékenyebb építészete volt, nevéhez az 1920-as évektől főleg evangélikus templomok fűződtek. A több tucat megvalósult épülete mellett nagyon sok maradt sajnós papíron is, különösen a kései alkotó korszakban. Az 1953. június 12-én elhunyt építésze halálának 70. évfordulóján az utolsó templomterveivel emlékezünk.

👍 67 🗨️ 1



(/cikk/20230612_a_budai_varba_koltozik_a_honvedelmi_miniszterium)

A budai Várba költözik a Honvédelmi Minisztérium (/cikk/20230612_a_budai_varba_koltozik_a_honvedelmi_miniszterium)

Történelmi helyére költözik Honvédelmi Minisztérium, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum korábbi, Kapisztrán téri épületébe helyezik a minisztérium vezetésének egyes szervezeti egységeit. A múzeum és gyűjteménye a Bálnában, illetve Székesfehérváron kap helyet. A Hadtörténelmi Levéltár a továbbiakban is változatlanul az eredeti helyén működik.

👍 45 🗨️ 75





(/cikk/20230610_akiket_nem_lehetett_megtorni_az_uj_zugligeti_szobrok_uzenete)

Akiket nem lehetett megtörni – Az új zugligeti szobrok üzenete (/cikk/20230610_akiket_nem_lehetett_megtorni_az_uj_zugligeti_szobrok_uzenete)

Négy jelentős személyiség szobrát avatták fel a héten a XII. kerületi Zugligetben, a Szent Család parkban. Mind a négyen sziklaszilárdan kitartottak hitük és meggyőződésük mellett. Életük, példamutatásuk, áldozatuk arra figyelmeztet, hogy erkölcsi kötelességünk kiállni az értékeinkért – hangzott el az új zugligeti szobrok avatásán.

👍 82 🗨️



(/cikk/20230609_a_pestbuda_kiadoja_az_unnepi_konyvheten)

Várja az olvasókat a Pestbuda kiadója is az Ünnepi Könyvhéten! (/cikk/20230609_a_pestbuda_kiadoja_az_unnepi_konyvheten)

A Pestbuda várostörténeti magazin kiadója, a Látóhatár Kiadó is részt vesz az idei Ünnepi Könyvhéten. Kiadónk nevéhez olyan rangos könyvek megjelentetése fűződik, mint az Ybl Miklós minden, ma is álló épületét fotókon is bemutató Ybl összes vagy a Lechner Ödön teljes életművét bemutató Lechner összes című kötetek. E két neves építész budapesti alkotásait az ország legjelentősebb épületei között tartjuk számon.

👍 146 🗨️



(/cikk/20230609_az_utolso_lovasut_budapesten)

Az utolsó lóvasút Budapesten (/cikk/20230609_az_utolso_lovasut_budapesten)

A lóvasút megjelenése 1866-ban jelentős előrelépést hozott a városi közlekedésben. Ám viszonylag rövid életű volt, alig 21 évig tekintették korszerűnek. Mindössze 32 évig közlekedett Budapesten, hiszen az utolsó, valóban tömegközlekedési célokat szolgáló szerelvény 125 évvel ezelőtt, 1898 júniusában állt le.

👍 92 🗨️





(/cikk/20230607_mar_teljes_szepsegeben_lathato_a_corvin_aruhaz_helyreallitott_homlokzata)

Már teljes szépségében látható a Corvin Áruház helyreállított homlokzata (/cikk/20230607_mar_teljes_szepsegeben_lathato_a_corvin_aruhaz_helyreallitott_homlokzata)

Lehullt a lepel, vagyis az épületet takaró háló a Corvin Áruház felújított homlokzatáról, amelyet az 1926-os állapotának megfelelően állítottak helyre. Az ikonikus Blaha Lujza téri épület, amelyet évtizedekig jellegtelen alumíniumborítás takart, várhatóan augusztusban nyit meg Corvin Palace néven, üzletek és irodák lesznek benne.

👍 200 🗨️ 1 10 komment
(/cikk/20230607_mar_teljes_szepe



(/cikk/20230604_a_gellert_hegyen_allt_volna_remete_szent_pal_szobra)

A Gellért-hegyen állt volna Remete Szent Pál szobra (/cikk/20230604_a_gellert_hegyen_allt_volna_remete_szent_pal_szobra)

A Gellért-hegy Duna felőli oldalán, a Magyarok Nagyasszonya sziklatemplom közvetlen közelében állt volna a pálosok névadójának, Remete Szent Pálnak a szobra. A mű el is készült Vilt Tibor szobrászművész műhelyében 1947-ben, de a felállítása meghiúsult. A 2,3 méter magas, haraszi mészkőből faragott szobor későbbi helye és története máig ismeretlen.

👍 117 🗨️ 1

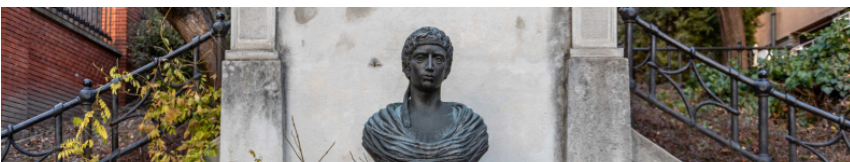


(/cikk/20230602_az_elso_taxik_budapestben)

Az első taxik Budapesten (/cikk/20230602_az_elso_taxik_budapestben)

Miért tartott több, mint 20 évig, hogy autótaxik jelenjenek meg a főváros utcáin? Budapest nagyon sok közlekedési eszköz bevezetésénél élen járt, gondoljunk csak a villamosra vagy a földalattira, a fogaskerekűre vagy a siklóra, de az autóbusz- és az autótaxi-közlekedés megindulása nagyon sokáig váratott magára.

👍 143 🗨️ 1 1 komment
(/cikk/20230602_az_elso_taxik_bu





(/cikk/20230601_az_első_ovodat_a_magyar_elit_nem_szerette)

Az első óvodát a magyar elit nem szerette (/cikk/20230601_az_első_ovodat_a_magyar_elit_nem_szerette)

Mi vitt rá egy gazdag családból származó úrnőt, hogy megalapítsa az első magyar óvodát? Miért nem támogatta az alapítót a reformkori magyar elit? A Brunsvík Teréz által alapított első magyar óvoda 195 évvel ezelőtt, 1828. június 1-jén nyitotta meg kapuit.

👍 94 🗨️ 1



(/cikk/20230531_ilyen_is_lehetett_volna_budapest_elkepzeselek_a_varosfejlesztesrol)

Ilyen is lehetett volna Budapest – Elképzelések a városfejlesztésről (/cikk/20230531_ilyen_is_lehetett_volna_budapest_elkepzeselek_a_varosfejlesztesrol)

Budapest egész máshogy nézett volna ki, ha úgy épültek volna meg a nagy beruházások, ahogy azt 1868 májusában a városfejlesztésben érdekelt szakemberek elképzelték. Nézzük, milyen várost álmodtak meg 155 éve elődeink!

👍 210 🗨️ 4

1 komment

(/cikk

/20230531_ilyen_is_lehetett,



(/cikk/20230529_tobb_valtozat_es_javaslat_is_szuletett_mig_budapest_első_cimeret_megalkottak)

Több változat és javaslat is született, míg Budapest első címerét megalkották (/cikk/20230529_tobb_valtozat_es_javaslat_is_szuletett_mig_budapest_első_cimeret_megalkottak)

A Buda, Pest és Óbuda egyesítését előkészítő Harmincnégyes Bizottság feladata volt a főváros új szimbólumainak, a címernek és a lobogónak az elkészítése. Az általuk felállított albizottság Altenburger Gusztávot és Mikinszky Istvánt bízta meg a tervek elkészítésével. A szimbólumok több változtatáson mentek keresztül, míg 1873. május 29-én elfogadták azokat.

👍 193 🗨️





(/cikk/20230528_korhaz_es_szegenyhaz_is_volt_a_225_eve_epult_rokus)

Kórház és szegényház is volt a 225 éve épült Rókus (/cikk/20230528_korhaz_es_szegenyhaz_is_volt_a_225_eve_epult_rokus)

Pest legrégebbi, ma is működő kórháza a mai Rákóczi út mentén álló Rókus Kórház, amely 225 éve nyitotta meg kapuit. A telken egykor járványkórház állt, amelyben a pestises betegeket különítették el. Ennek helyére épült fel 1798-ban az új intézmény, amely kezdetben nem csupán a kórházi kezelésre szoruló betegeket látta el, de szegényházként is működött.

176



(/cikk/20230527_elelem_budapestnek_hetvenot_eve_jott_letre_a_kozert_vallalat)

Élelem Budapestnek – Hetvenöt éve jött létre a Közért vállalat (/cikk/20230527_elelem_budapestnek_hetvenot_eve_jott_letre_a_kozert_vallalat)

Budapesten a második világhétség utáni években olyan mértéket öltött az élelmiszerhiány, hogy a fővárosiak az értéktárgyaikat összeszedve vidékre utaztak, hogy azokért élelmet szerezzenek. Éveken át virágzott a fekete piac és a cserekereskedelem. Az ellátás megszervezése érdekében hozták létre a Közért vállalatot 75 évvel ezelőtt, amely ugyan már megszűnt, de a neve köznevesült: ma is sokan közértnek hívják az élelmiszerboltokat.

89

2

1 komment

(/cikk

/20230527_elelem_budapes



(/cikk/20230525_isten_ostora_az_attila_uton_grandiozus_emlekmu_foglalta_volna_el_a_vermezot)

Isten ostora az Attila úton – Grandiózus emlékmű foglalta volna el a Vérmezőt (/cikk/20230525_isten_ostora_az_attila_uton_grandiozus_emlekmu_foglalta_volna_el_a_vermezot)

Attila hun király megkerülhetetlen alakja az európai történelemnek és a hun–magyar rokonság hívei szerint népünkhöz is szorosan kapcsolódik. Szobra azonban még a húszas évek végén sem állt az országban, a hiány pótlására ezért 1929 májusában – 94 évvel ezelőtt – nagyszabású tervet készítették, mely a Vérmező jelentős részét elfoglalta volna.

164

3



(/cikk/20230524_a_corvin_aruhaz_ujjaszuletese_ismet_palota lett_a_konzervdobozbol)

A Corvin Áruház újjászületése: ismét palota lett a konzervdobozból (/cikk/20230524_a_corvin_aruhaz_ujjaszuletese_ismet_palota lett_a_konzervdobozbol)

Egykor elegáns üzletház volt, amelyet megnyitásakor palotának neveztek, majd hűtőháznak, konzervdoboznak, alumíniumkasztlinak csúfolt tucat nagyáruhásszá vált a Corvin a Blaha Lujza téren. Évtizedes „bedobozolás” után lassan-lassan visszanyeri régi fényét, a tervek szerint a nyár végén fejeződik be a felújítása.

👍 214 🗨️ 3

3 komment

(/cikk

/20230524_a_corvin_aruhaz



(/cikk/20230523_a_kilencven_eve_lebontott_tabanra_emlekezunk_nem_epult_fel_a_helyere_tervezett_modern_varos)

A kilencven éve lebontott Tabánra emlékezünk - Nem épült fel a helyére tervezett modern város (/cikk/20230523_a_kilencven_eve_lebontott_tabanra_emlekezunk_nem_epult_fel_a_helyere_tervezett_modern_varos)

A főváros egyik legrégebb óta lakott budai városrészét, a Tabánt az évszázadok során sokszor érték különböző sorscsapások, de a területen mindig új élet fakadt. Az utolsó, XX. századi városrendezést azonban nem élte túl. A Tabán ma a főváros belső részének egyik legnagyobb zöld felülete, amelyre senki nem akar építkezni.

👍 76 🗨️

3 komment

(/cikk

/20230523_a_kilencven_eve

Támogatók:

Petőfi
Kulturális
Ügynökség



(https://petofiugynokseg.hu/)



Nemzeti Kulturális Alap

(https://www.nka.hu/)

KAPCSOLAT

Kiadja: Látóhatár Kiadó
Főszerkesztő: Halász Csilla

E-mail:
pestbuda@pestbuda.hu (mailto:pestbuda@pestbuda.hu)

RÓLUNK

- Adatkezelési tájékoztató (/docs/adatvedelmi-nyilatkozat_pestbuda-hu.pdf)
- Sütikezelési tájékoztató (/docs/sutikezelesi_tajekoztato_pestbuda_20201109_upload.pdf)
- Impresszum (/impresszum)

HU ISSN 2786-2119